

(439 Bp 1972 MÁJ 17) Népszava

A tiz alapító

244 Kívül a városfalon

Stánóföld. Elszórtan fák. Kertek. Néhány vályogház. A Szövetség utca és a Szív utca vonalán túl, kelet felé homoksvatag. A Jókai utcánál majorságok. A Nagymező utca nagy mező. Az Akácfa utca helyén a Szervita-rend majorságai, meg Herczog Adám uramék. A Nyugati helyén szőlők, gyümölcsösök, s talán éppen az Ilkovicz egykori telke helyén prészházak. Mindennek van történelmi előzménye. A Majakovszkij utca neve akkor is M-mel kezdődik, csak Mayer Hoffwegnek íratik. Mindez a XVIII. század közepe, az az idő, amikor a mai VI. kerületet még egyáltalán nem hívják kerületnek, csak némi nagyzórással Felső Külvárosnak, túl a városfalon, ott, ahol az egyik Dunáig folyik. A Felsőerdősorban valóban erdő van; és az Oktogonnak még egy sarka sincs.

Helvener viaszgyertya

Talán fölöslegesnek tűnik mindent elmondani a tiz alapító közül a hatodikról, a Terézvárosról — de a kontraszt miatt érdemes. Ez az egykori stánóföld ma a legbetonozottabb, aszfaltozottabb, s ha a Városligettel találkozó kis határszakaszát nem számítjuk, legbezárta terület a kétmillió Budapest, ahol a lakosság számára jóformán nem nő föl.

— Azért egy kicsi nő. Minden terézvárosira 26 négyzetcentiméter zöldterület jut — mondja egy statisztikus pontosságával dr. Fűredi László tanácselnök. Együtt tallózzunk a múltban és jelenben. Ami a kerület nevét illeti, ott különösebb nyomozásra

nincs szükség. Az eddig meglátogatott négy kerületnek — Vár, Víziváros, Óbuda, Belváros — mind földrajzi neve van, s minvei a Belváros „elnyelte” a Lipótvárost, jelenleg a VI. a listán az első személyneves kerületünk. És hogy ki ez a Terézia, hát azt 1751. augusztus 4 óta mindenki tudja, amikor is 90 ágyú dördült meg a

Művészek, szakszervezetek, vasutasok

Rohannak az évtizedek, már mögöttünk 1848, amikor a közcsendi bizottmányban Petőfi és Irinyi, meg Vasvári oldalán ott van a terézvárosi selyemgyáros, Valero uram, Gozsdu Manó, Balla Endre, Szilágyi István; már a

budai Várban és Habsburgi Mária Terézia és férje 24 hajóval kikötött a hajóhidnál. Két hetet vendégeskedett a császárnő, meglehetősen protokolláris körülmények között. Volt vacsora, amelyen 70 ezer viaszgyertya világított — és a fényből és a pompából ittmaradt egy kerületnév: Terézváros.

Erről a nagyon régi múlttól nemigen tanítanak az iskolakönyvek. Pótoljuk hát a hiányt, a kerület szép monográfiája alapján. Itt ítélték bizonyos Mihalovics Gábort és Hell Rozinát házasságtörésért, egyrészt ötven botlításra, másrészt — a hölgy iránti gyengédségből — ötven vesszőcsapásra.

És itt, a mai Kodály körönd helyén, bocsátotta fel 1784-ben Szablik István piarista fizikatanár úr társaival az első magyar léggömböt.

vasút jár Bécs felé az osztrák—magyar indóházból — a mai Sport Áruház telkéről —, már épül a Sugárút. Andrássy Gyula gróf eszméje volt, 1870-ben fogadta el a képviselőház és meg is szavazta a kormány az első 24 mil-

liót a kisajátításokra. Egy év múlva felmerül a Nagykörút megépítésének gondolata, s a kerület városiasodása most már megállíthatatlan. És már Városliget van az egykori Ökör-dűlő helyén és jár a villamos, egy sín páron, a Király utca és a Nyugati között, már van Margit-híd, és már vannak gúnyos újságcikkek arról, hogy először az utcákat kikövezzik, aztán felszedik a köveket és lerakják a gázcsöveket, aztán felszedik és lerakják a vízvezetéket és aztán felveszik a jegyzőkönyvet, hogy rossz a kő.

Vannak hagyományok. Ebben a kerületben a kultúrának, a művészetnek, a zenének és a festészetnek annyiféle hagyománya találkozott, hogy érdemes eltűnődni

„Nem is olyan magas az emelet”

De hát üzleti kerület is. Ezer üzlete van. Amikor dr. Fűredi László, aki korábban egy peremkerületben dolgozott, mint új elnök átnézte a statisztikákat, megrémült attól, mekkora itt az egy főre jutó fogyasztás. Aztán kiderült, néhány szomszéd kerület, meg néhány száz-ezer átutazó egyszerűen itt veszi meg a vacsorát. Félmillió ember fordul meg a Körúton, s a kerület többi utcájában naponta, 90 ezer jár ide dolgozni, egyszerre, az az a

rajta, milyen kerület hát a Terézváros? Művészeké? Ma is, erősen. A budapesti színházak fele itt játszik. Itt van a Képzőművészeti Főiskola, itt az Opera, itt tanulnak a ballett jövőendő üdvöskéi, itt van a Zeneakadémia — szóval, művészközpont. Igen ám, de valósággal szakszervezeti kerület is. Itt van a SZOT, az építők székháza, a textilesek, vegyipariak, bőrösök — csak így kapásból a szakmák oroszlánrésze. Itt van a legtöbb követség, a szocialista országoké szinte kivétel nélkül. De hát a vasutasok is magukénak követelik: tízezer közlekedési dolgozó munkahelye ez a földdarab, ez a 2,7 kilométer, amelyből egy négyzetkilométeren a Nyugati sín párijai kígyóznak.

bizonyos zajos, szürke, zsúfolt kerület, amelyből elvileg menekülni kellene. Ehelyett ilyesmik történnek: eljön egy öreg tanács tag az elnökhöz. Gondja van, a harmadikon lakik, lift nincs, a felesége szívbeteget, ő is fáradt már, jó lenne egy csere, még ha kisebb lakás is. Aztán, amikor ott a lehetőség, a régi tanács tag köhéccsel, zavarban van, aztán kiböki: „Te, Fűredi elvtárs, nem is olyan magasak azok az emeletek, és a felesérem sem annyira beteg.” De

hiszen akartátok a cserét.” „De elfelejtettem, hogy negyven éve lakom itt. Ha bemegyek a közértbe, már nem is kérdezik, milyen húst kérek...”

Vén kerület is lehet otthon. De mennyire lehet. És öreg lakóházban is lehet lakni. (Sőt, muszáj.) Ebben a kerületben évente 250 milliót kellene költeni a lakóházak karbantartására, mert itt minden

ház — elenyésző kivétellel — állami tulajdon. És mivel csak évi 140 milliót tudnak költeni rájuk, hát a jórészt 80—100 éves házak tovább öregsznek. És akkor még feltételeztük, azért a 140-ért minden javítást jól csináltak meg és az IKV-ben is, meg a kivitelező brigádok között is mindenki Grál-lovag. (Ilyen közel az Operához fel lehet tételteni.)

A századfordulón volt új

— Az ennek a kerületnek a baja, hogy a századfordulón annyira új volt — mondja nevetve az elnök. És ez így igaz. Akkor itt szaladt előre a fejlődés, nagyszerű tégla falú csatornákkal és remeknégyemeletes bérházakkal — ezeket aztán jó 70 évig mindenki modernnek tartotta. (Mit akartok, a többi még régebbi.) Most aztán ez a darab Budapest, melyben elfér a régi búzaföldek helyén csillogó kis háztáji Broadway (látam már ezt írni a Nagymező utcáról) és a Rudas László utcából a Bulcsu utcába vezető kis gyalogos alagút — még mindig csak tunnelnek hallottam emlegetni — gyengéd csatornaillata, küszködik a házai tatarozásával, óvja a fejenkénti 26 négyzetcentiméter gyepet, és minden eseménynek és államfői látogatásnak ma is tranzit útvonal.

Mert igaz ugyan, hogy a Hősök tere már túl van a Dózsa György úton, de odafelé minden koszorúzó küldöttség útvonala az egykori Sugárút, amelyet annak idején a konzervatív terézvárosi kispolgár ugyanúgy fölösleges flancnak tartott, mint a Nyugati pályaudvar Párizstól importált öntöttvas szerkezetét.

De azért jó, hogy megvan — még akkor is, ha egész környéke, beleértve a Marx teret is — rövidesen felújításra szorul. Hogy aztán mekkora tranzitkerület lesz a Terézváros, ha egyszer majd a metró is elérkezik a Körút alá, azt most ne akarjuk „megsaccolni”.

Egy biztos: a Felsőerdősor és a Nagymező utca Felsőerdősor és Nagymező utca marad, emlékeztetül azoknak a régi mezőknek és erdősoroknak, kívül a városfalon.